

Posudok dizertačnej práce Mgr. Jitky Sýkorovej Teologické a religionistické aspekty sporu „Babel-Bibel“

Doktorandka podala rozsiahlu dizertačnú prácu – 306 strán. Zoznam použitých prameňov a literatúry je taktiež rozsiahly. Autorka ho uvádza na 19 stranách. Pramene a literatúru správne rozdeľuje podľa ich povahy.

1. Aktuálnosť. Téma je aktuálna z toho dôvodu, že v českom prostredí ešte neboli spracované reakcie na Delitzschove prednášky, resp. odozvy na spor „Babel-Bibel“.

2. Splnenie cieľa. Autorka pri stanovení cieľa práce vychádza zo základnej tézy, že „polemika „Babel-Bibel“ nebola v českých krajinách skoro vôbec známa, česká verejnosť na ňu nijako nereflektovala a neprejavila o ňu takmer žiaden záujem.“ (s. 16). Následne však na s. 17 konštatuje, že Delitzschove prednášky vyšli „s ilustráciami nezvykle pohotovo aj česky.“ V závere práce konštatuje, že sa jej podarilo dokázať, že „polemika „Babel-Bibel“ bola v českom prostredí nielen veľmi dobre známa, ale bola aj opakovane predmetom početných úvah...atď.“ (s. 277).

Namiesto základnej tézy by bolo treba na s. 16 hovoriť o predpoklade, aby nevznikol dojem, že práca dosiahla presný opak toho, čo bolo jej cieľom.

Ako ďalší cieľ autorka stanovila „prvýkrát priblížiť našej vedeckej verejnosti elementárne informácie o podstate sporu Babel-Bibel.“ (s. 16) a takmer doslovne uvádza tento cieľ na s. 276.

Možno povedať, že autorke sa podarilo takto stanovené ciele splniť. Vynára sa však otázka, či názov práce naznačuje tieto ciele.

3. Metóda spracovania témy je zvolená správne. Členenie práce vcelku zodpovedá povahe spracovanej témy.

Práca je zbytočne rozvláčna. Autorka v bode „Panbabylonismus“ (s. 26nn) podrobne hovorí a Janovi Hejčlovi (s. 27) a temer doslovne to isté o ňom opakuje na s. 241, kde uvádza české reakcie na Delitzschove prednášky. To isté platí aj o Oldřichovi Eliášovi (s. 29, resp. 256).

4. Výsledky a nové poznatky Prvé štyri body práce napriek niektorým vecným chybám, ktoré spomeniem nižšie, vhodným spôsobom uvádzajú čitateľa do problematiky. Predstavenie osoby a diela F. Delitzscha je podľa môjho názoru zbytočne dlhé. Obsahuje aj také údaje, ktoré sa len veľmi nepriamo týkajú témy práce.

Prvá časť, ktorá sa už týka jadra práce (bod 5) predstavuje tri prednášky F. Deiltzcha, ktoré vyvolali medzinárodný ohlas. Škoda, že táto časť má len čisto deskriptívny charakter. Oponent by očakával, že autorka zosumarizuje charakteristické črty týchto prednášok. Pekne by sa dalo poukázať na vedecký optimizmus a vieru v ľudský pokrok (vrátane pokroku v náboženstve), ktoré boli príznačné pre koniec tzv. „dlhého devätnásteho storočia“. Tieto rysy sú v prednáškach priam hmatateľné. Oponentovi chýbala aj zmienka o tom, že spor, ktoré vyvolali Delitzschove prednášky „nespadol z neba“, ale Delitzsch v nich len zoskupil už existujúcu „výbušnú látku“, ktorá dovtedy bola známa len v odborných kruhoch, a dal jej duchaplný a ľahko zapamätateľný názov „Babel-Bibel“. Táto kombinácia spôsobila „výbuch“.

V šiestom bode práce referuje autorka o ohlase na Delitzschove prednášky v Prusku. Škoda, že nehodnotí postoj cisára Wilhelma II. Na príklade zmeny jeho stanoviska by sa dalo pekne ukázať, čo hrozí vždy, keď sa politika mieša do vedy. Tejto problematike sa venuje až v bode 10.

Reakciu asyrológov (bod 6.2 a reakcie v cisárskom Nemecku (bod 7) autorka len opisuje, ale nehodnotí. Mohla urobiť zoznam (prípadne aj tabuľku) Delitzschových tvrdení, ktoré boli najčastejšie kritizované (napr. pôvod šabbátu, pôvod monoteizmu v Babylone, spôsob čítania Božieho mena, atď.). Autorka mohla body 6 a 7 spojiť, lebo nie je dôvod Prusko vynímať z Nemeckej ríše. Ak chcela ponechať dva body, potom v bode 6 mala hovoriť o politických (cisár) a odborných (asyrológovia) reakciách a v bode 7 o reakciách náboženských predstaviteľov (kresťanských a židovských).

S prvým zovšeobecnením skupín reakcií na Delitzschove prednášky sa možno stretnúť na s. 139. Podobné hodnotiace sumáre sú na s. 149, 158 a 161. Škoda, že tieto hodnotenia nie sú na konci príslušných bodov. Pri terajšom zaradení slúžia jednotlivé reakcie už len ako ilustrácie pre správnosť všeobecného hodnotenia.

Aj v bode 8, v ktorom autorka spracovala zahraničné reakcie na Delitzschove prednášky, je uvedená najprv všeobecná charakteristika v USA (s. 175), Francúzsku (s. 180) a v Rakúsku-Uhorsku (s. 185), a až potom postoje jednotlivých bádateľov.

Netajím sa tým, že medzi ohlasmi v Rakúsku-Uhorsku (bod 8.4) som hľadal predovšetkým uhorské ohlasy, no nenašiel som ich. Autorka zrejme nie je zbehlá v maďarčine, takže si nemohla povšimnúť, že v časopise *Theologiai Szaklap*, ktorý vydávala Evanjelická teologická fakulta v Prešporku (dnešná Bratislava) vyšla dlhšia štúdia z pera jej profesora dr. Aladára Hornynászkého pod názvom „A Babel-Bibel vita“ (1903, ročník II, č. 1, s. 2 – 20). a pokračovanie v č. 3 s. 161 – 179.

Azda najdôležitejšou a z hľadiska vedeckého prínosu najcennejšou časťou práce je jej 9. bod, v ktorom autorka podáva prehľad o „cca 40 článkoch“ (s. 196), ktorých sa jej podarilo dopátrať v češtine. Týmto dokázala, že aj v českom dobovom prostredí existovala rozsiahla reakcia na Delitzschove prednášky. V tomto bode venuje z pochopiteľných dôvodov najviac priestoru reakciám Aloisa Musila, Františka X. Stejskala a Bedřicha Hrozného. V tejto časti práce uvádza autorka aj hodnotenia sporu „Babel-Bibel“, ktoré uzreli svetlo sveta po Delitzschovej smrti.

Desiaty bod (Politický podtext...) by mohol byť priradený k 6. alebo 7. bodu práce, a takto by tieto úzko súvisiace body (pozri vyššie) mali okrem deskriptívneho aj hodnotiaci charakter.

V Závere autorka a sumarizuje výsledky predchádzajúcich bodov. Objavujú sa tu však aj nové prvky Ide o predstavenie diela B. Landsbergera z r. 1926 a B. T. Arnolda z roku 2005. Prísne vzaté mohol spor „Babel-Bibel“ trvať len do roku 1922, do smrti jednej stránky sporu.

5. Jazyk a štýl. Jazykovú stránku práce si nedovoliť posúdiť. Konštatujem však, že jej štýl je plynulý. Práca sa dobre číta. Niekedy badať vplyvy jazykov, z ktorých autorka prekladala. Napr. na s. 34 namiesto „koloniálna sila“ by sa hodilo „koloniálna mocnosť“. Na s. 115 ide zrejme o protestantského duchovného a nie o ministra. Autorka nepresne až nesprávne prekladá názvy nemeckých diel na s. 124, 125, 125, 127, 130, 135, 138.

V práci je len málo preklepov (napr. nový Zéland na s. 37, „cisařovi“ namiesto „císař“ na s. 119), zlé poradie slov na s. 123 („a je archeologie“), spojka „a“ namiesto predložky „o“ na s. 146.

Škoda, že v práci sa nachádza niekoľko nejaských formulácií. Napr. na s. 257 sa hovorí o otázke „akulturácie nemeckých Židov“, hoci zrejme ide o asimiláciu. Na s. 259 sa hovorí o zrade „nemeckého národa dohodovými mocnosťami“, hoci zrejme ide o zradu dohodovým mocnostiam. Na s. 266. sa hovorí o strete „medzi ortodoxiou a vedou“. Zrejme ide o ortodoxné smery v každej konfesii a nie o pravoslávie. Na s. 277 je použité slovo „mýtus“ v zmysle „chybný názor“ alebo „nepravdivá povera“. Mýtus je čosi iné.

6. Chyby a nedostatky. V úvode do problematiky označuje autorka J. Astruca za prvého kritického bádateľa Starej zmluvy (s. 10) Popri Astrucovi by si zaslúžil krátku zmienku aj Bernhard Witter a Johann Gottfried Eichhorn.

Kňazský kódex neobjavil J. Wellhausen (ako tvrdí autorka na s. 10), ale Theodor Noldecke. Deuteronomium ako samostatný prameň objavil Eduard Riehm. J. Wellhausen vyslovil na základe bádania prv menovaných ako aj K .H Grafa a A. Keunena tzv. novšiu hypotézu prameňov (Die neuere Urkundenhypothese). Ten istý vecný omyl o Kňazskom kódexe sa nachádza aj na s. 23.

Na s. 39. by bolo správne hovoriť o Delitzschovej ceste do dnešného Iraku, nakoľko tento štát v r. 1903 ešte neexistoval.

Neobstojí tvrdenie, že všetci protestanti verili vo verbálnu inšpiráciu, ako tvrdí autorka na s. 131 – 132.

Namiesto židovských dejín by bolo vhodnejšie na s. 276 hovoriť o dejinách Izraela.

7. Návrh oponenta. Záverom možno povedať, že uchádzačka napriek vyššie spomenutým nedostatkom podala kvalitnú dizertačnú prácu. Preto navrhujem, aby po úspešnej obhajobe jej bol udelený titul philosophiae doctor (PhD.).

Bratislava, 8. júla 2017

prof. ThDr. Juraj Bándy
vedúci Katedry Starej zmluvy
EBF UK Bratislava

Otázka pre uchádzačku: V čom vidíte špecifickosť českých reakcií na spor „Babel-Bibel“?